

Yuqori Sinflarda Fizika Fanini O'qitishning O'Ziga Xos Jixatlari

G'ofurova Dilnoza Nosirjon qizi¹

Annotatsiya: Maqolada yuqori sinflarda fizika fanining o'ziga xos jixatlari va xususiyatlari to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: fizika fani, seminar, laboratoriya mashg'ulotlari, pedagogik malakaviy amaliyot, fizika o'qitish metodikasi kursi, maxsus bo'limlar.

Har qanday davlatning tarixiy taraqqiyot yo'lidan ma'lumki, yurtning jadal rivojlanishi, muayyan yutuqlarga erishishi, xalqning farovon yashashi o'sha davlatda yoshlar ta'lim-tarbiyasi va kelajagiga beriladigan e'tibor darajasiga chambarchas bog'liq. Shu ma'noda, O'zbekistonda yoshlar masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatimizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo'lib kamolga yetishi bilan bog'liq. Bizning asosiy vazifamiz – yoshlarning o'z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratishdan iborat. Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini yangi bosqichga ko'tarish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini ilg'or xalqaro standartlar asosida takomillashtirish va oliy pedagogik ta'lim bilan qamrov darajasini oshirish borasida izchil choratadbirlar amalga oshirib kelinmoqda. Muxtaram Prezidentimizning 2020 yil 29 – dekabrda 2021 yilga bag'ishlangan Oliy Majlisga va xalqqa murojaatnomasida 2021 – yilda fizika va chet tillarni o'qitish ustivor yo'nalishlar etib belgilandi. Davlatimiz rahbari fizika fundamental fan ekanini ta'kidlar ekan, bu fanni chuqur egallamasdan turib bugun zamon talab qilayotgan sohalarida yuqori natijalarga erishib bo'lmaydi, degan fikrni bildirib o'tdi. Demak, nafaqat fizika fanini o'qitish, qolaversa fizika fani bo'yicha malakali (pedagog) kadrlarni tayyorlash ham ustivor hisoblanadi. Respublikamizda pedagogika sohasiga katta e'tibor berilayotgani bejiz emas. Pedagoglar kelajak avlodni barkamol, yetuk, sog'lom fikrlaydigan, jahon standartlariga to'la javob beradigan etib tarbiyalashda asosiy bug'un hisoblanadi. Demak, bo'lajak pedagoglarni (talabalarni) oliy ta'lim muassasalaridagi mashg'ulot jarayonida nafaqat fanning o'zini o'qitish, qolaversa fan yangiliklaridan habardor qilish va bundan foydalangan holda yoshlarni tarbiyalashda foydalanishni o'rgatish ham zarur. Pedagog kadrlarni tayyorlash asosan pedagogika oliy ta'lim muassasalari zimmasiga to'g'ri keladi. Shunday ekan pedagogika oliy ta'lim muassasasining o'zida fizikadan o'quv mashg'ulotlarini takomillashtirish, zamon talabi darajasidagi o'quv adabiyotlari bilan ta'minlanishi, qolaversa mashg'ulotlarni samarali tashkil etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish muhim hisoblanadi. Fizikani o'qitish olamning tuzilishini o'rgatish, uning tashkil etuvchilari bilan tanishtirish, tabiatda bo'layotgan fizik jarayonlarni mohiyatan anglab etishni tushuntirish demakdir. Fizikani o'qitishda amaliy mashg'ulotlar katta ahamiyatga ega. Amaliy mashg'ulotlarda asosan masalalar yechish, laboratoriya ishlarini bajarish hamda seminar mashg'ulotlari ko'rinishlarida olib boriladi. Masala yechish - fizika o'qitish jarayonining ajralmas qismi bo'lib, unda nazariy bilimlar har tomonlama mustahkamlanadi, fizik tushunchalar shakllanadi, fizik fikrlar rivojlanadi, olingan bilimlarni amalda qo'llash ko'nikmasi va malakasi shakllanadi, rivojlanib va takomillashib boradi. Fizikadan masalalarini yechish orqali yangi axborotlar berish, muammoli vaziyat hosil qilish va talabalarga muammo qo'yish, shakllangan amaliy ko'nikma va malakalarni rivojlantirish, talabalar bilimining mustahkamligi va tasavvurlari kengligini sinash, nazariy materialni mustahkamlash, umumlashtirish va takrorlash, texnika yutuqlari bilan tanishtirish, talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Masala yechish orqali talabalar mustaqil mulohaza yuritish va faoliyat olib borishga ham o'rgatiladi.

¹ Farg'ona viloyati Quva tumani MMTB tasarrufidagi 17-umumiy o'rta ta'lim maktabi fizika fani o'qituvchisi

Olamning asosi nimadan iborat, ya'ni atrofimizni o'rab turgan barcha narsalar, jismlar, ob'ektlar, mavjudotlar qanday tuzilgan degan savol qadim zamonlardan odamlar ongini band qilib kelgan. Bu savolga birinchi bo'lib, grek faylasuflari javob berishga harakat qilishgan. Ulardan birlari Olam 4 ta unsur – havo, suv, tuproq, va olovdan tashkil topgan (Anaksimen. Taxminan miloddan avvalgi 585–525 yillar. Qadimgi yunon faylasufi) deyishsa, boshqalari esa Olam strukturaga ega bo'lmagan va eng kichik bo'linmas atomlardan (Demokrit. Milloddan avvalgi 460–360 yillar. Qadimgi yunon faylasufi) tuzilgan degan g'oyalarni ilgari surishgan. Olam tuzilishining zamonaviy modeliga ko'ra uning tarkibi elementar zarralardan tuzilgan moddalar, qora materiya, qora energiya va uni to'ldirib turuvchi. gravitatsion to'lqinlardan iboratdir. Demak, olamning tashkil etuvchilari deyilganda elementar zarralar bilan birgalikda qora materiya, qora energiya va gravitatsion to'lqinlar ham tushuniladi. Yuqori sinflarida Fizika o'qitish metodikasi kursi bo'yicha o'quv materiallar hajmining kattaligi ularning hammasini ma'ruzada bayon etish imkoniyatini bermaydi. Materialning ma'lum qismi seminar va laboratoriya mashg'ulotlariga, shuningdek pedagogik malakaviy amaliyot davrida o'rganiladi. Fizika o'qitish metodikasi kursining dasturida ba'zi umumiy masalalar maxsus bo'limlarda xususiy metodika masalalaridan keyin berilgan. Bu hol talabalar xususiy metodikaning tegishli masalalarini o'tgandan keyin, mazkur masala mohiyatini muvaffaqiyatli tushunib yetishlari mumkinligi nazarda tutadi. Fizika fan va fizika o'quv kursi sifatida. Fizikani o'qitish jarayoni didaktik tizim sifatida yuqori sinflarda o'qitishning takomillashtirishda FO'M ning vazifalari va dolzarb muammolari: ilmiy dunyoqarashni shakllantirish ma'naviy tarbiyaviy tadbirlar. O'quvchilarning kasb tanlashida fizikaning roli. Fizikani o'qitishda o'quvchilar asliy faoliyatlari va tushunchalarining rivojlanish darajasini bosqichli ravishda tashkil qilish nazariyasidagi asosiy tamoyillari o'qitiladi. Yuqori sinflarda fizika fanini o'qitishda, o'quvchilarga nazariy va amaliy bilim, ko'nikma va malakasini shakllantirish, xamda o'quvchilarni laboratoriya mashg'ulotlarida mustaqil ishlashga o'rgatish muxim xisoblanib, talim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so'zlagan nutqidan.
2. Mirzaxmedov B.M., G'ofurov N.B. Fizika o'qitish metodikasi kursidan o'quv eksperimenti.–T., O'qituvchi, 1989.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.–T., 2006.
4. A'zamov A., Yusupov A. O'quvchilarga bilim berishda innovatsion usullardan foydalanish.–T., 2006.

